

Đurđica Petrović

POTICANJE KREATIVNOSTI U KOMBINIRANOM RAZREDNOM ODJELU

Sažetak: Cilj rad bio je osvrnuti se na rad u kombiniranim razrednim odjelima. Tekst razmatra organizaciju rada u takvim odjelima sa svim svojim specifičnostima. Dotaknula sam se nekih metodičko-didaktičkih rješenja u nastavi s kombiniranim odjelima te pitanja uređenja i opremanja učionica. Poseban naglasak stavila sam na samostalni rad učenika, planiranje i provođenje nastavnih aktivnostima u kombiniranom odjelu. Dobar odabir strategija poučavanja u ovakvim uvjetima rada s učenicima, preduvjet je poticanju kreativnosti u nastavi. Važna zadaća učiteljice/učitelja, upravo je, i razvoj, i poticanje kreativnosti različitim tehnikama za poticanje kreativnosti. Djelovanje učitelja treba biti u funkciji razvoja i oslobađanja kreativnog potencijala učenika. Rad bi trebao biti poziv sadašnjim i budućim učiteljicama/učiteljima da pokušaju na jedan drugačiji način promišljati o nastavnom procesu primjenjujući nove kreativne načine poučavanja. Na primjeru iz pedagoške prakse pokazala sam da kreativna nastava u kombiniranim razrednim odjelima može zadovoljiti razvojne i sve druge potrebe učenika u razrednoj nastavi.

Ključne riječi: kombinirani razredni odjel, samostalan rad, strategije poučavanja, kreativnost u nastavi, poticanje kreativnosti.

Uvod

Biti učiteljica/učitelj u današnjoj školi znači živjeti i radovati se zajedničkim uspjesima, uživati u veselom školskom ozračju.

Isto tako znači uživati u vrlo zahtjevnom poslu koji od učitelja traži veliku kreativnost i prepoznavanje vlastitih mogućnosti i težnji.

Poučavanje i učenje kao osnovna zadaća svakog učitelja može se odvijati i u kombiniranom razrednom odjelu. Kako poučavati i učiti, kako dijete naučiti učiti o ovom svijetu koji se vrtoglavo i nezaustavljivo razvija, a pri tom ne gušiti dječju kreativnost i originalnost? Kako to postići u specifičnim uvjetima kakvi su u kombiniranim razrednim odjelima? Da bismo odgovoril na to i na brojna druga pitanja vezana za poticanje kreativnosti u kombiniranim odjelima, trebamo biti dobro upoznati s karakteristikama organizacije nastavne djelatnosti u takvim odjelima.

Organizacija nastavne djelatnosti u kombiniranim razrednim odjelima

Formiranje kombiniranih razrednih odjela najčešće se provodi zbog malog broja učenika.

Kombinirani razredni odjel čine učenici dvaju ili više razreda s kojima jedan učitelj ustrojava nastavu u jednoj učionici.

Pri pogledu na organizaciju nastave u takvim odjelima prevladavaju dva osnovna mišljenja na osnovi kojih se i takvi odjeli ustrojavaju.

Jedno je mišljenje da treba spajati uzastopne razrede (1. i 2. raz. te 3. i 4. raz.) jer postoje sličnosti u nastavnom programu, pa se tako može organizirati zajednički sat na kojem će učenici starijeg razreda ponavljati nastavne sadržaje prethodnog razreda. Ovaj model spajanja nailazi na određene prigovore. U prvom redu, zbog mlađe strukture učenika, otežano je izvođenje kvalitetnog samostalnog rada.

Drugo je mišljenje da treba spajati udaljene razrede (1. i 3. raz. te 2. i 4.raz.) jer postoji veća sigurnost u "podijeljeni" rad po razredima (zbog većih razlika u nastavnom planu i programu). Isto tako, sa starijim razredom lakše je organizirati samostalan rad.

No, i ovom se mišljenju našao prigovor. Manja mogućnost zajedničkog rada s cijelim razredom na bliskim temama.

Ko učiteljica, koja već niz godina radi u kombiniranom razrednom odjelu, mogu reći da je svaka kombinacija specifična te da nije od presudne važnosti, barem što se kvalitete nastave i postignutih rezultata tiče, sam model spajanja dvaju različitih razreda.

U organiziranju nastavnog rada učiteljica/učitelj kombiniranog razrednog odjela ima zahtjevnu i odgovornu ulogu. Priprema nastave je, nadasve, zahtjevna i traži od učitelja određene kompetencije. Uz one koje svaki učitelj mora posjedovati, traži se i spretnost, snalažljivost u organizaciji rada kako bi nastavno vrijeme za sve učenike bilo potpuno iskorišteno.

Specifičnosti rada u kombiniranim odjelima

Nastavni proces u takvim odjelima ima niz specifičnosti.

Na istom satu učitelj mora složiti zahtjeve dvaju ili više razreda u što bolju cjelinu.

Pri tom se niti jedan razred, niti jedan učenik ne bi smio osjetiti zapostavljenim.

Niti jednoga trenutka, niti jedan razred ili učenik ne bi smio biti bez svoga zadatka, obveze ili zaduženja. Zbog te je specifičnosti rad u kombiniranim odjelima jedan od težih i složenijih oblika neposrednog rada s učenicima.

U prilog ovome moram iznijeti svoja razmišljanja kada sam došavši iz grada, počela raditi u takvom odjelu.

Učiteljica koja je već duže vrijeme radila u kombiniranom odjelu poslužila mi je svojim primjerom kao poticaj pronaći način, prilagoditi se i shvatiti.

Zaključila sam da ne pišem pripreve za svaki nastavni sat i svaki razred, već za svakog učenika. Za svaku tu malu individuu koja, iako u 4. raz., još ne čita dobro ili nije usvojila tablicu množenja. Tada sam shvatila da nije od presudne važnosti model spajanja razreda, što ćemo poučavati, na ovakav ili onakav način, već koga poučavamo.

Sama težina rada u kombiniranom odjelu proizilazi iz otežanih uvjeta rada, no bez obzira na te pomalo otežane uvjete, niti jednog trenutka ne smijemo pomisliti da je odgojno-obrazovni rad u kombiniranom odjelu manje uspješan.

Što više, radeći duže vrijeme u takvim uvjetima, spoznajemo i njezine prednosti.

U prvom redu to je brza i uspješna socijalizacija učenika koja se postiže uzajamnim pomaganjem i uvažavanjem starijih i mlađih učenika. Način učenja, međusobna suradnja, samostalan rad razvijaju i potiču stvralačke sposobnosti učenika te potiču svijest o odgovornosti za ostvarene zadatke.

Vrlo često, i nesvjesno, učenici proširuju nastavne sadržaje sadržajima starijih razreda ili ponavljaju nastavne sadržaje mlađih razreda.

Također, učenik u kombiniranom odjelu uči cjelovito zbog većeg stupnja integracije nastavnih sadržaja.

Sljedeća prednost nastave u kombiniranom odjelu jest veći stupanj individualizacije, učenici su bolje osposobljeni za racionalniju uporabu raspoloživa vremena i izvora znanja.

Prof. L. Bognar u jednom svom članku ističe: "Učenici kombiniranih odjeljenja redovno su samostalniji u radu od učenika čistih odjeljenja. Ovo su potvrdila i neka eksperimentalna istraživanja. Učenici se više osposobljavaju za samoobrazovanje i permanentno obrazovanje i tu bi nastavnici čistih odjeljenja imali što naučiti od nastavnika koji rade u kombinaciji"¹.

No, ono što nije idealno u takvoj nastavi jest nedovoljno neposredne nastave s učenicima mlađeg razreda. "Zbog nemogućnosti češćega smjenjivanja učenika u komunikaciji i učenikova samostalnoga govornog izlaganja, ne ostvaruju se pravi uvjeti za uspješnu dinamičnost nastave"².

Kao posljedicu ovo ima sporiji razvoj kulture govora i slušanja kod učenika, što opet ima posljedicu slabije učenikovo samopouzdanje. Učitelj/učiteljica treba svu svoju stručnost i umješnost usmjeriti racionalizaciji vremena, prostora, nastavnih izvora i pomagala.

¹ Život i škola, 5-6, 1974., str. 216. L. Bognar, *Kombinirana odjeljenja nužno zlo ili pedagoška mogućnost*

² *Nastava u kombiniranim odjelima*, K. Lučić, M. Matijević, str. 207.

Samostalan rad učenika u kombiniranim odjelima

Učenici se u kombiniranim odjelima već od prvoga dana navikavaju na samostalan rad. Tu se u prvom redu misli na razvijanje discipline samostalnog rada.

Samostalan rad učenika treba biti što sadržajnije, svestraniji i produktivniji. Učenicima moramo ponuditi materijale na kojima će raditi. Oni moraju biti upoznati što i kako će raditi kako bi njihov rad na kraju bio i svrhovit.

Samostalan rad učenika učitelj treba unaprijed temeljito pripremiti. Nekada su učiteljima na raspolaganju bili uglavnom pisani materijali poput nastavnih listića kojima su se služili za obradu nastavnih sadržaja, ponavljanje, vježbanje ili provjeravanje.

Danas su mogućnosti puno veće uslijed informatizacije školskog nastavnog procesa. Učenici imaju kontrolirani pristup internetskim obrazovnim sadržajima, mogućnosti uporabe edukativnih didaktičkih materijala, a školske knjižnice otvorene za potrebe nastave i slobodnog učenikovog vremena. Ovdje ne smijemo zaboraviti mogućnost korištenja učiteljevog kabineta kao zamjensku učionicu u kojoj učenici jednog razreda mogu neometano provoditi niz aktivnosti.

Kvalitetno metodički i didaktički pripremljen samostalan rad ima svoju veliku vrijednost.

Znanje stečeno upravo samostalnim učenjem trajnije je, a kod učenika razvija pozitivna stav prema učenju.

Uloga učitelja/učiteljice u osamostaljivanju učenika u radu od velike je važnosti.

Učitelj treba postupno osposobljavati učenika pronalaziti, selektirati bitne, važne i pouzdane informacije koje će tada uporabiti u stjecanju i proširivanju znanja.

Učenici će na taj način permanentno stjecati nova znanja i sposobnosti za život i rad.

Samostalnost, rasterećenost, neopterećenost rezultatima rada u obavljanju aktivnosti neminovno će poticati učeničku kreativnost.

Zbog toga učitelj mora posebno paziti da smanji upute koje bi mogle ograničiti učeničke ideje i kreativna rješenja. Učitelj treba poštivati i podržavati dječju inicijativu te razgovarati s njima o onome što su učinili. Pri tom je vrlo važno da je učitelj dobar mentor koji će svakog učenika osposobiti za samostalno ostvarivanje brojnih tehnika za poticanje kreativnosti.

Specifičnosti u organizaciji nastavnog sata u kombiniranom odjelu

Učiteljica/učitelj se pri pripremi nastavnog sata u kombiniranom odjelu treba pridržavati sljedećih metodičkih pravila:

Na jednom nastavnom satu obrađuje se jedna nastavna jedinica.

Svaki samostalan rad učenika treba provjeriti kako bi učenici dobili povratnu informaciju o uspješnosti svoje aktivnosti.

Treba više raditi s razredom u kojem se obrađuje nov nastavni sadržaj, kao i s mlađim razredom.

Kod mlađih razreda etape nastavnog sata traju kraće, pa ih treba brže izmjenjivati, dok kod starijih razreda traju dulje jer mogu više vremena obavljati samostalan rad.

U kombiniranom razrednom odjelu rad se organizira izmjenom direktnog poučavanja i izvođenjem indirektna nastave.

I jedan i drugi oblik nastave imaju svoje specifičnosti.

Direktna nastava uglavnom podrazumijeva frontalni oblik rada, dakle dok učitelj govori, učenici slušaju, zapisuju, odgovaraju. Znanje se prenosi s učitelja na učenike.

Kod indirektna nastave učenici su aktivniji od učiteljice/učitelja. Nastavni je proces zajednička djelatnost učenika i učitelja.

U praksi bi to bilo tako da učitelj dok jednom razredu pristupa direktno, drugi rade indirektno, tj samostalno na zadanom zadatku.

Planiranje sata u kombiniranom odjelu

Što bi učiteljica/učitelj posebno trebao imati u vidu pri planiranju nastavnog sata u kombiniranom odjelu?

Temeljitu i kvalitetnu pripremu za nastavni sat učitelj treba temeljiti na pripremi za svakog pojedinog učenika uvažavajući njihove sposobnosti, mogućnosti i afinitete.

Učitelj planira zajedničke teme-poveznice pazeći pri tom na različite obrazovne razine.

Na početku rada valja učenicima iznijeti plan nastavnog sata kako bi učenici znali što će i kako učiti.

Nakon toga treba dogovoriti pravila rada i ponašanje, a nakon svake aktivnosti provesti provjeru učeničkih uradaka.

Početak i završetak nastavne djelatnosti u kombiniranom odjelu lijepo je završiti zajedno sa svim uenicima u veselom, pozitivnom ozračju.

Pozitivno razredno ozračje vrlo je važno u radu s djecom, osobito u kombiniranom odjelu, jer tako održavamo učenikov interes, volju za rad te potičemo i razvijamo originalnost i kreativnost.

Takvo pozitivno razredno ozračje imat ćemo ako je i učitelj vedar i nasmijan. Izgled učionice mora biti učenicima prihvatljiv i učionica bi trebala biti opremljena za suvremenu nastavu.

Na zidu učionice treba biti zidni pano i zidni sat radi racionalnog iskorištavanja vremena.

Upravo o zidnom satu u učionici L. Bognar kaže: " Na pogodnom mjestu u učionici nalazi se zidni sat koji u kombiniranom odjelu, osim što omogućava učenicima da se znaju služiti satom, treba da osigura racionalnije korištenje nastavnog vremena. Nastavnik će učenicima, dajući zadatak za tihi rad, reći za koje vrijeme treba taj zadatak riješiti."³ Razmještaj učenika i način sjedenja treba dobro odrediti pazeći pri tom da svaki razred čini vizualnu cjelinu.

Mala razredna knjižnica treba biti dostupna svakom učeniku, opremljena literaturom (enciklopedijama, rječnicima, časopisima...).

Strategije poučavanja

Posebni recept za rad u kombiniranom odjelu ne postoji.

Važno je da učiteljica/učitelj dobro prouči strategije obrazovanja primjerene manjim skupinama.

Pod strategijama podrazumijevamo "skup postupaka kojima se želi postići željeno stanje, dakle ostvariti ciljevi učenja." ⁴

Dakle, kada govorimo o strategijama obrazovanja, mislimo na strategije učenja, strategije doživljavanja i strategije vježbanja.

"U strategijama učenja možemo razlikovati metode učenja otkrivanjem kao što su: istraživanje, simulacija i projekti"⁵. Karakteristika ovih metoda učenja je da učenici do novih spoznaja dolaze vlastitom aktivnošću. Ovdje se valja prisjetiti mudre izreke: Što čujem zaboravam, što vidim pamtim, što uradim znam.

Mislim da ove riječi dovoljno jasno kažu i potvrđuju značaj nabrojanih metoda. Osobito je važna njihova primjena u radu u kombiniranim odjelima, između ostalog, i za poticanje kreativnosti i stvaralaštva učenika.

Aktivnim učenjem učenici raznim aktivnostima usvajaju odgojno-obrazovne ciljeve i zadaće. Učenje je u velikoj mjeri osjetno i iskustveno, a "učiti u tom smislu, znači mijenjati se"⁶ Aktivno učenje aktivira maštu i originalnost učenika. Učenici kod ovog učenja preuzimaju odgovornost za odluke u procesu učenja, a služe se predviđanjem, simulacijom i različitim

³ Život i škola, 7-8/79, L. Bognar, str. 383. *Osvremenjavanje rada u školama s kombiniranim odjeljenima.*

⁴ Andrilović V., Čudina-Obradović, M., 1989., str. 76., *Psihologija nastave i učenja.*

⁵ Internet, www.ladislav-bognar.net/hr

⁶ Walter i Marks: prema Marentić-Požarnik, 1987., str. 67.

scenarijima (brain-storming i brainwriting). Aktivnim učenjem djeca se osposobljavaju sama sebe poučavati i tada postižu velike uspjehe.

Učenje rješavanjem problema i istraživanjem, također, zahtijeva učenikovu samostalnost i aktivnost. Ova metoda učenja kod učenika razvija kreativnost, inovativno mišljenje i radoznalost. Naglašena je uloga vlastitog mišljenja. Cilj ovakvog učenja nije puko usvajanje činjenica, znanja, nego usvajanje putova dolaženja do novih spoznaja. Učenik se nalazi oči u oči s problemom. Problem treba sam otkriti, istražiti i riješiti.

Uloga se učitelja sastoji u tome da se što bolje identificira s ulogom pomagača, a nastava poprima oblik samostalnog istraživačkog rada učenika. Na kraju takvoga rada provodi se diskusija o problemu.

Korelacijsko-integracijska nastava zasniva se na povezivanju nastavnih sadržaja iz više nastavnih cjelina. Česta je praksa učitelja da se za svaki tjedan nastave odredi glavna tema koja će povezati sadržaje svih nastavnih predmeta. Ovakva nastava vrlo je pogodna za rad u kombiniranim odjelima jer se učenici različitih razreda, dakle različite dobi, angažiraju na zajedničkim aktivnostima. Time se oni socijaliziraju, razvijaju međusobnu suradnju, pomaganje, uvažavanje. Učenici mogu birati aktivnosti u kojima će moći pokazati svoju originalnost, kreativnost. Time će biti vijedan član svoje male zajednice- razreda.

Individualno učenje i poučavanje u razrednoj se nastavi najčešće provodi kao razredni projekt. Unutar razrednog projekta učenicima se zadaju individualni zadaci koje učenici mogu rješavati u paru ili manjim skupinama. Time se zadovoljava dječja potreba za istraživanjem, tj. eksperimentiranjem stvarima iz njihova okruženja. Osim što ovakvim načinom rada potičemo samostalnost učenika, buđenje istraživačke i druge znatiželje, podižemo i motivaciju te utječemo na emocije učenika.

Igre i simulacije koje koristimo u nastavi trebaju imati svoj određeni pedagoški i metodički smisao. One potiču kreativnost, originalnost, fleksibilnost, razvoj odgovornosti i kooperativnost. To mogu biti različite natjecateljske igre, suradničke igre, simulacije nekih situacija, igranje uloga.

Poticanje kreativnosti u nastavi

Kreativnost je, govoreći uopćeno, pokretač ljudskog razvoja. Nije onda čudno što je i EU prepoznala značaj kreativnost te je prošlu, 2009., godinu proglasila godinom inovativnosti i kreativnosti.

Kako sada, s obzirom na globalne zahtjeve sadašnjice, zanemariti poticanje i razvijanje kreativnosti od najranijeg djetetovog života. Pravo mjesto za takvo poticanje upravo je škola.

Pod pojmom kreativnosti podrazumijevamo pronalaženje nekog novog, originalnog rješenja, pronalaženje neobičnog odgovora tamo gdje ga drugi ne vide.

Kreativnost je mentalni proces kojim osoba stvara nove ideje ili rezultate, kombinira nove ideje ili stare na nov način i pronalazi nova rješenja tamo gdje ih drugi ne vide.

Upravo navedene strategije poučavanja uvelike potiču učenikovu kreativnost. Te strategije vrlo su česte i poželjne u radu s učenicima kombiniranih odjela. Kombinirani odjeli čine ono mjesto gdje možemo poticati i njegovati kreativnost. Učenici usmjereni na samostalan rad, istraživački rad, projektnu nastavu, igre, simulacije imaju privilegiju biti ravnopravan subjekt nastavnog procesa. Oni su dragocjena individua cjeline koja mora pronalaziti putove kojima će doći do rješenja problema (divergentno mišljenje).

Učenik će tako, usmjeren na traženje, istraživanje, imati osjećaj vlastite vrijednosti i sigurnosti.

Učiteljeva je zadaća poticanje te kreativnosti. On mora biti pomagač, nenametljiv koordinator, sugovornik. Učitelj ne može direktno stvoriti kreativnost kod učenika, ali može otkloniti prepreke, stvoriti preduvjete za njezino oslobađanje jer se kreativnost nalazi u svakom djetetu.

Svojim iskustvom i stručnošću, učiteljica/učitelj bi trebao znati prepoznati kreativno dijete. Osobine kreativnog pojedinca dao je Ozimec, 1996. god.

Po njemu kreativan pojedinac ima: sklonost kritičkom odnosu, aktivan je i pokazuje inicijativu u radu, otvorenog je duha, vrlo radoznao, sklon mijenjanju sebe, velikog samopouzdanja, velike koncentracije, koristi operacije divergentnog mišljenja (osjetljiv na probleme, originalan, fluitantan, fleksibilan...).

Učiteljica/učitelj u kombiniranom odjelu treba osigurati svojim učenicima kreativan proces. Usmjeravati učenike da stvari gledaju na nov način, pronalazeći nove funkcije stvarima i pojavama. Treba ih osposobljavati da probleme rješavaju na različite načine, da mijenjaju usmjerenost mišljenja tijekom rješavanja problema, da kombiniraju postojeće i nove informacije na različite načine, da preoblikuju zadatke te otkrivaju nove veze i sadržaje.

Učitelj mora dati učenicima slobodu pa i mogućnost ponekad pogriješiti, no važno je da nastavni proces obiluje kreativnim idejama. Kreativan nastavni proces doprinjet će učenikovom samostalnom ostvarenju postavljenih zadataka, smanjit će dominaciju učitelja, neutralizirat će strah od škole. Upravo izostanak straha, nelagode od školskih obveza uvjet je psihološke slobode i sigurnosti učenika, bez kojeg nema oslobađanja kreativnih potencijala.

Idealne uvjete za poticanje kreativnosti postići ćemo ako u razrednom odjelu vlada pozitivno ozračje, dakle klima suradnje, podrške, povjerenja između učitelja i učenika kao i između učenika samih te ako učenici nisu pod pritiskom odraslih i njihove želje za boljim rezultatima.

Učenicima, također, valja osigurati dovoljno slobodnog rada, a ocjenjivanje se treba odvijati tijekom procesa rada kao njegova sastavnoga dijela. Učitelj ne bi smio kritizirati učenikove postupke, već ih treba poticati da ih sami uoče i isprave. Treba ih ohrabriti i bodriti, poticati njihovo samopouzdanje.

Za ovakve promjene u nastavnom procesu treba učiteljeva spremnost za drugačije promišljanje o nastavnom procesu i oslobođenje od vlastitih predrasuda. Nadalje, ako učiteljica/učitelj želi provoditi kreativnu nastavu u kombiniranom odjelu treba brinuti o sljedećem:

- organizirati ju tako da proučava pojmove, a ne činjenice
- omogućiti svima individualizirane pristupe i projekte
- učenicima omogućiti kontakte s izvorima znanja
- osigurati poticajno, nezastrašujuće ozračje
- poticati učenike da sami modeliraju kreativna mišljenja i ponašanja
- poticati učenike da budu kreativni i originalni te da osmisle nova rješenja problema
- ponuditi aktivnosti koje sami učenici traže
- u nastavi koristiti tehnike za poticanje kreativnosti.

Postoji velik broj specijalnih tehnika koje služe za poticanje kreativnosti u nastavi.

Oluja ideja, grupna tehnika za postizanje velikog broja ideja. Cilj joj je da mišljenje drugih posluži kao poticaj vlastitim idejama.

Strategija postavljanja pitanja

Treba pitati što se neki problem dogodio, tj. postaviti šest univerzalnih pitanja: Što? Gdje? Kada? Kako? Zašto? Tko?

Sinektika

Ovom se tehnikom nastoje postići originalne ideje i to oslobađanjem od ustaljenih navika u pristupanju problemu.

Prisilna transformacija

Tehnika divergentnog mišljenja kojom se pojedinac navodi na zamišljanje novih svojstava provođenjem niza preoblikovanja (povećaj, smanji, okreni...).

Popis atributa

Tehnika kojom se nastoji na temelju sustavne analize izazvati nastanak novih otkrića.

Lateralno mišljenje

Tehnika koja podrazumijeva postizanje novog i originalnog u mišljenju na osnovi oslobađanja od dominantne ideje, dakle, izbjegavanje stereotipnog načina reagiranja.

Ovo su samo neke od tehnika koje možemo koristiti u svakodnevnom radu s učenicima kombiniranih razrednih odjela.

Važno je učenicima pružiti priliku da pokažu svoju odvažnost u pokušaju stvaranja nečeg novog, drugačijeg. Ako se dijete pri tom još i zabavlja i uživa u samom postupku te je ponosno na postignuti rezultat, možemo reći da smo mu osigurali uvjete za poticanje kreativnosti.

PRIMJER IZ UČITELJSKE PRAKSE

Poticanje kreativnosti u kombiniranom razrednom odjelu drugog i četvrtog razreda

Što ljepše poželjeti, već da ti sustanar bude RODA.

Da, prava roda.

Svake godine, gotovo istoga dana, početkom ožujka, na dimnjak naše škole, Osnovne škole Šećerana u Baranjskom Petrovom Selu, umorna od dalekog puta sleti jedna roda. Klepećući kljunom glasno pozdravi stanare sela i svoje najdraže prijatelje, učenike naše škole.

Prije samog dolaska učenici svakodnevno iščekuju njezin dolazak. Nestrpljivo promatraju i osluškuju. Njezinim povratkom sve oživi. Ne samo veliko, teško gnijezdo na dimnjaku škole, nego i cijeli okoliš.

Ubrzo nakon tog radosnog događaja, pojavi se i ON. Dostojanstveno, smjelo i zaljubljeno pridruži se svojoj družici u gnijezdu.

A djeca? Vesele se i podsjećaju kako se to zbivalo prošle godine.

I kako onda jedan takav događaj, to vrijeme kada škola dobije još dva člana (a i više), ne iskoristiti i ne provoditi intergrirane dane ili male projekte s učenicima.

A za sve su zaslužni ONA I ON. Par roda (jedan od 1550 parova koliko ih ima u RH).

Odlučili smo na satu razrednog odjela napraviti svečanost za naše rode.

Evo prilike potaknuti kreativnost svojih učenika.

U različitim radioničkim aktivnostima djeca su oslobađala svoju maštu, kreativnost, originalnost. Birali su one aktivnosti koje ih ispunjavaju, za koje imaju sklonosti. Bavili su se onim što su htjeli, željeli, neopterećeni ocjenama, usmjeravajući se na proces, a ne na rezultat. Pri tom su jednako uspješno usvajali nova znanja i razvijali svoje vještine.

Moj cilj bio je da učenici budu što kreativniji, maštovitiji, da oslobode svoju maštu i usmjere svoja zanimanja.

Zajedno smo se dogovorili o svim aktivnostima koje ćemo provoditi na satu hrvatskog jezika, prirode i društva, likovne kulture i tjelesno zdravstvene kulture.

Učenici rado provode integriranu nastavu jer je nekonvencionalna, nije stereotipna. Učenici uče na opušteniji način tako da ovakav način djelatnosti daje veću učinkovitost u usporedbi s tradicionalističkim oblicima poučavanja. Integrirana nastava posebno daje priliku učenicima slabijih sposobnosti da budu jednako uspješni kao i drugi.

Integrirane nastavne jedinice

Drugi razred

Hrvatski jezik: Roda i lisica, dramatizacija basne, lutkarski igrokaz

Priroda i društvo: Život životinja, ponavljanje

Likovna kultura : Dizajniranje lutaka za lutkarsku predstavu

Tjelesno zdravstvena kultura: Igre uz pokret, Roda i žaba

Četvrti razred

Hrvatski jezik: Roda i lisica, obrada i dramatizacija basne

Priroda i društvo: Stanište i životna zajednica - bara, ponavljanje

Likovna kultura: Todimenzionalno oblikovanje papira tehnikom kaširanja-roda

Tjelesno zdravstvena kultura: Igre uz pokret, Roda i žaba

Nastavne zadaće

Odgojne: Stvarati ugodno i veselo radno ozračje, poticati učenike na samostalno stvaralačko izražavanje, razvijati kreativnost, upornost, zajedničko pomaganje, uvažavanje, samostalnost u radu, razvijanje ljubavi prema okolišu, životinjama, razvijanje pravilnog stava o odnosu čovjeka prema prirodi.

Funkcionalne: Razvijati sposobnost čitanja, govorenja, razvijati sposobnost percepcije, izražavanja doživljaja, razvijanje sposobnosti motrenja, zaključivanja, uočavanja, razlikovanja, primjena naučenog u svakodnevnom životu, razvijati senzorne, izražajne i intelektualne sposobnosti s naglaskom na divergentno mišljenje.

Obrazovne: Obogatiti učenikov rječnik, pravilno oblikovati i izgovarati rečenice. Ponoviti znanje i životinjama, životnoj zajednici, stanovnicima bare,

usvojiti tehniku kaširanja te rada s papirom tehnikom plisiranja savijanja, usvojiti elemente hodanja, skakanja i trčanja.

Opće nastavne metode: razgovor, demonstracija, usmenon izlaganje, pisana djelatnost

Posebne metode: analitičko promatranje, scenarij, igranje uloga, građenje, kombiniranje, variranje

Socijalni oblici: frontalni, individualni, skupni

Nastavni izvori i pomagala: Nastavni listići, udžbenici, enciklopedije, računalo, pribor za rad s papirom za kaširanje, projektor, CD snimak basne.

Tijek odgojno-obrazovne prakse

MOTIVACIJA

Stvaramo ugodno razredno ozračje, slušamo basnu Roda i lisica, a potom idemo našoj rodi u posjet.

Stvaramo pismo rodi, ponavljajući znanje pisanja velikog početnog slova.

NAJAVA AKTIVNOSTI

Dogovor i stvaranje plana današnjeg nastavnog dana.

1. AKTIVNOST

Na satu hrvatskog jezika učenici su dramatizirali basnu Roda i lisica (učenici 2. raz. pripremali su lutkarski igrokaz, a učenici 4. raz. dramski igrokaz).

Učenici su uživali u podjeli uloga, uvježbavanju teksta i glumi.

Lutkarska predstava kao kontekstualni model učenja počiva na pretpostavci da se učenje odvija u dijalogu između djeteta i lutke ili djece glumaca pred publikom.

2. AKTIVNOST

Tijekom sata likovne kultura učenici 4. raz. izrađivali su rode tehnikom kaširanja, a učenici 2. raz. kartonske lutke za svoj igrokaz.

3. AKTIVNOST

Sat tjelesno zdravstvene kulture bio je prošaran veselim dječjim glasovima, klepetanjem udaraljki te zvonkim kreketanjem "malih žabica".

4. AKTIVNOST

Na satu prirode i društva 4. raz. je ponovio i proširio znanje o staništima i životnim zajednicama. Kao rezultat nastao je maštovit plakat. Sve su to začini pravom, pravcatom žabom koju su učenici 2. raz. promatrali i opisivali te se tako još bolje upoznali sa životinjama.

No, tu nije kraj.

Kreativan učitelj mora poticati kreativnost svojih učenika, no ne zaboravimo tu i važnost roditelja. Kreativno dijete cvjeta uz kreativne roditelje. Ovo je upravo bila prilika kada se u nastavni proces, i te kako uspješno, mogu uključiti i roditelji. Iznenadjenju nije bilo kraja jer je većina roditelja bila iznenađena koliko mnogo mogu njihova djeca. Gledali su ih u drugačijem okruženju, među svojim vršnjacima, samouvjerene, maštovite, drugačije. To im je dalo motiva da i oni pokažu kako su maštoviti, zainteresirani pomoći u realizaciji aktivnosti.

Napokon, došlo je vrijeme i za završnu svečanost. Svi su bili uzbuđeni.

Učenici koji su prezentirali svoje uratke, roditelji, stanovnici sela i, naravno, RODE.

Sigurno će im još dugo odzvanjati glasovi djece, djece njihove škole, dok budu ponovno i ponovno odlazili i vraćali se.

Vrednovanje integriranog nastavnog dana

S učenicima provodimo razgovor o proteklom danu. Učenici iznose svoje dojmove, osjećaje.

Vrijeme je da i učiteljica da svoj osvrt na ostvareni integrirani nastavni dan.

Mogu zaključiti da je nastavni dan ostvaren integracijom nastavnih sadržaja iz hrvatskog jezika, prirode i društva, likovne kulture i tjelesno zdravstvene kulture.

Nastavni dan započeli smo zajedničkom aktivnošću učenika drugog i četvrtog razreda, a potom su se učenici podijelili po aktivnostima.

Učenici su s veseljem obavljali sve aktivnosti pokazujući svoje kreativne sposobnosti.

Još su se jednom učenicima otvorila vrata kroz koja su ušle nove ideje i rješenja.

I kao što roda simbolizira dolazak novog života, ovaj nastavni dan samo je najavio dolazak još jednog novog, kreativnog nastavnog dana, već sutra.

Zaključak

Učiteljice/učitelji koji imaju sreću poučavati učenike u kombiniranom razrednom odjelu, sigurno će se složiti sa mnom da imamo sreću biti okruženi tolikom ljepotom, zanimljivostima učenja i sazrijevanja u jednoj takvoj socijalnoj i pedagoškoj zajednici.

No, da bismo znali u njoj uživati i pružiti joj maksimum svojih znanja i vještina, moramo poznavati organizaciju nastavne djelatnosti u kombiniranom odjelima te specifičnosti takvoga rada kojih sam se dotaknula u radu.

Pravilno i temeljito planiranje nastavnog procesa u kombiniranom razrednom odjelu zahtjevan je temeljit posao. Ono podrazumijeva korištenje određenih strategija poučavanja u kojima se akcent stavlja na samostalan rad učenika, učenje istraživanjem, proučavanjem, izvođenje projekata, integriranih nastavnih dana. U svim tim oblicima učenja treba naglasiti veliku potrebu uvažavanja osobnosti učenika, njihovih sposobnosti i afiniteta te potrebu poticanja i razvijanja kreativnog stila ponašanja koji će učenike osposobiti za danji život i rad.

Nizom ostvarenih aktivnosti s učenicima zaključila sam da je kreativnost vrlo važan element u radu, ali i vrlo poželjna učiteljeva osobina.

Učenici izrazito vole netradicionalne oblike poučavanja. Sudjeljujući u takvim oblicima poučavanja, učenici se osjećaju vrijednima, sigurnima i slobodnima.

Završila bih citirajući slavnu učiteljicu Ellen Key koja je u svojem djelu "Stoljeće djeteta" napisala: " Stvaranje novog naraštaja treba odgajatelja koji neće savjetovati dijete da čini ono što drugi čine, već će se radovati kad uoči da dijete odstupa od toga. Postane li nam tuđe mišljenje smjernica počet ćemo se podčinjavati i tuđoj volji i tako postati smo dio "horde"...".

Literatura

1. Andrilović, V., Čudina Obradović, M., *Psihologija nastave i učenja*, str. 76. 1989.
2. Bilopavlović, Tito, Čudina-Obradović, Mira, Ladika, Zvezdana, Šušković-Stipanović, *Roman Dosadno mi je što da radim, priručnik za razvoj dječje kreativnosti*, 1992.
3. Bognar, Branko, *Poticanje kreativnosti u školskim uvjetima*, Napredak - 145(3), 269.-283.
4. Lučić, K., Matijević, M., *Nastava u kombiniranim odjelima, priručnik za učiteljice i učitelje*, Školska knjiga, Zagreb
5. Bognar, Ladislav, *Osvremenjivanje rada u školama s kombiniranim odjeljenjima*, str. 383., Život i škola.7-8/79
6. Internet, www.ladislav-bognar.net/hr

STIMULATING CREATIVITY IN A COMBINED CLASS

Summary: The aim of the paper was to discuss teaching in combined classes. The article deals with teaching management in such classes with all its peculiarities. Several methodical and didactic solutions in teaching combined classes were commented as well as arranging and furnishing classrooms. The focus was given to the independent work of pupils, planning and implementation of teaching activities in a combined class. A good choice of teaching strategies is a precondition for encouraging creativity in the teaching process. The important task for a teacher is development and stimulation of creativity precisely by means of different techniques. Teacher's activities should aim to develop pupils' creative potential. The paper should be a call for current and future teachers to try to think in a different way about the teaching process and to apply creative teaching methods in their work. Based on the example from school practice, I have shown that creative teaching in combined classes can satisfy developmental and all other needs of pupils in the first four classes of elementary school.

Key words: combined class, independent learning, teaching strategies, creativity in teaching, stimulating creativity.

(Sažetak na engleski preveda
Dubravka Kuna, viši predavač)

Author: Đurđica Petrović, učiteljica razredne nastave
OŠ Šećerana, PŠ Baranjsko Petrovo Selo

Review: Život i škola, br. 24 (2/2010.) god. 56., str. 267. – 281.

Title: Poticanje kreativnosti u kombiniranom razrednom odjelu

Categorisation: stručni članak

Received on: 25. listopada 2010.

UDC: 371.311.5:159.954

Number of sign (with spaces) and pages: 31.811 (:1800) = 17.672 (:16) = 1,104